

Posudek oponenta bakalářské práce

Jméno autora: Patrik Hejkrlik

Název práce: Vliv institucí na život dětí a mládeže v éře socialistického Československa v letech 1948-1968.

Patrik Hejkrlik se své práci zabývá vlivem institucí na život dětí a mládeže v Česko(slovensku) od roku 1948 do roku 1968. Jako cíl své práce si stanovil „zhodnotit, přiblížit a popsat to, jakým způsobem bylo na tehdejší mládež pohlíženo a jak s ní bylo pracováno ze strany státního aparátu pod vedením Komunistické strany Československa“ (str. 1) přičemž hlavní výzkumnou otázkou je: „Jaký vliv měly instituce tehdejšího Československa na život dětí a mládeže v letech 1948-1968?“ (str. 2). V úvodní části práce autor vymezuje termín instituce. Dále se věnuje popisu historického kontextu, kterým rozumí významné politické milníky ve sledovaném období. Na tuto část navazuje kapitola věnující se popisu různých aspektů týkajících se dětí a mládeže v tehdejší režimu, především prezentovaných skrze vzdělávací instituce a související zákonodárství. Poslední část práce je věnována rozhovorům „s pamětníky doby, kteří byli dětmi a vyrůstali mezi lety 1948 až 1968.“ (str. 49). Práce je zakončena stručným závěrem, ve kterém autor shrnuje, čím se ve své práci zabýval.

Téma práce, tj. vliv institucí, patří v politologii nepochybně k oblasti, které je věnována značná pozornost, a to nejen ve spojení s demokratickými, ale i nedemokratickými režimy. Jedná se tak o téma relevantní, a vzhledem ke specifickému zaměření na období nedemokratického režimu, i o téma, které je v ČR stále aktuální (byť značně problematické, viz různé kauzy spojené s ÚSTRem). V samotném úvodu se taky nabízí otázka, čím bude práce specifická, míněno originální a jaké nové či kritické podněty do debaty o institucích v nedemokratickém režimu v Česko(slovensku) přinese. Po přečtení práce však čtenář nebude o moc moudřejší, tj. nebude si jistý tím, co chtěla daná práce říci. Důvodů k tomu je několik. Hned v úvodu autor definuje, co rozumí pojmem instituce (viz str. 3). V podstatě však pojem instituce redukuje na KSČM, a to na základě konstatování, že KSČM měla v dané době mocenský monopol. To je problematické hned ze dvou důvodů. Za prvé: autor se ve své práci nevěnuje výhradně KSČM, ale i např. různým aktivitám jako např. oslavy 1. máje, které však odpovídají širšímu (sociologickému) pojetí termínu „instituce“. Za druhé: KSČM prošla ve sledovaném období značnou proměnou právě v souvislosti s tím, jak se nedemokratický režim ve sledovaném období proměňoval (od totalitního režimu až po demokratizující se posttotalitarismus), tj. jedná se o období velmi dynamické, a hlavně nezachytitelné jako jedna etapa. Autor práce na několika místech ukazuje, že si je toho vědom, cíleně s tím však nepracuje a popisuje dané období jako celek. Dalším, závažným problémem, je to, jakým způsobem se autor snaží nalézt odpověď na svoji výzkumnou otázku. Ptá-li se autor po vlivu institucí, můžeme (oprávněně) očekávat, že se bude jednat o práci „vysvětlující“, tj. práci, které bude usilovat o objektivistické vysvětlení vlivu institucí na život dětí a mládeže. Samozřejmě tomu tak nemusí být, neboť „kauzální“ vliv, není jediný možný způsob vysvětlování (byť mainstream by toto tvrzení rozporoval), ale autor vůbec nevysvětluje, jak bude po metodologické stránce postupovat. V práci není žádná metodologická kapitola, ani odstavec popisující metodologii práce. To je problematické právě proto, že absence této části je zcela zřejmá i v samotné analytické části práce. Patrné je to však už v první části práce, tj. v teoretické části. Ačkoli se autorovi práce nabízí řada politologických teorií (např. totalitarismus), autor práce se zaměřuje na popis kontextu (který je vzhledem k povaze daného období značně rozsáhlý a proměňující se v závislosti na proměně režimu) a popis života dětí a mládeže. Popis života dětí a mládeže je rovněž spíše popisem kontextu, autor neseznamuje čtenáře s tím, jak má již tato část ukázat vliv institucí na život dětí a mládeže, přestože to tvrdí (viz str. 22). Samotná analytická část, dle autora práce ta část, ve kterých analyzuje rozhovory s pamětníky, je rovněž problematická, a to minimálně ze dvou důvodů. Za prvé: vést rozhovory s pamětníky o událostech, které se staly před více než 60 lety je velmi náročné z mnoha důvodů. Jeden z nejvýznamnějších důvodů i opakovaně zaznívá v zápisech

rozhovorů, které autor práce cituje. Tímto důvodem je, že si pamětníci nepamatují (či *přesně* nepamatují), co se stalo. Jak historici, tak sociologové s tímto určitým způsobem dokáží pracovat, ale vždy je to vysvětleno v metodologii s dovětkem, jakým způsobem to ovlivňuje/konstruuje závěry textu. Autor toto však nečiní (byť sám několikrát opakuje, že pamětníci si *nepamatují*) a v závěru textu výpovědi několika jedinců v podstatě generalizuje, tj. interpretuje je tak, jako by vypovídaly za *všechny* děti a mladé (tj. za populaci). Druhý problém je, že autor rozhovory, které pořídil, v podstatě neanalyzuje. Do práce vkládá dlouhé citace z rozhovorů, které pokaždé ve velmi krátkém odstavci pouze shrne. V této části se tak čtenář pouze seznámí s odpověďmi dotazovaných na položené otázky. Jak tato část přispívá k zodpovězení otázky tedy není vůbec jasné. V závěru pak autor velmi krátce shrnuje, že „Vliv institucí byl často pouze formální a nedocházelo k hlubšímu propojování komunistických zájmů s mladou generací.“ (str. 72). Na základě čeho autor toto tvrdí, však není z celé práce patrné.

Otázky:

- 1) Na základě čeho jste došel k tomu, že vliv institucí byl pouze formální?

Předložená práce je z hlediska obsahu i zpracování na hraně toho, co odpovídá obvyklým standardům kladeným Katedrou politologie FF UHK na bakalářské práce. I přesto práci ještě doporučuji k obhajobě a navrhuji hodnocení E.

Datum a místo

Podpis: